

I. LAH:

ZAVOŽEN VOZ...

SLIKA.

V račal sem se v noči domov po blatni cesti. Noč je bila deževna. Popoldne se je bilo nenadoma zmračilo na vseh straneh, potegnil je sever čez griče sem, zavalili so se po njem oblaki, in dež se je razlil čez celo stran. Pobegnile so postovke iznad polja in kmetje so izginili v hiše. Deževalo je do večera, ki se je stemnil nenavadno hitro. Zvečer se je vlil zdajpadazdaj gost dež, potem pa je zopet polagoma pršelo... Oblaki so se valili proti vzhodu, grom je bobnel med njimi in v dalji na nebu so se prikazovali dolgi bliski, ki jim je šele čez dolgo sledil grom, dolgočasen, votel, kot da je daleč nekje v tujih krajih. Zemlja je bila sprana, polži so lezli po potih in vrane so se zbirale okoli polja pod noč. Vode so tekle po potih, po jarkih so nastopile luže, polje je dišalo, oživljeno, opojeno v božjem dežju, po gozdih so šumele vode. Rega se je oglašala nekje ob gozdu, kot da je dežja premalo. Tuintam se je na poti pokazal kak človek, ki ga je bil dež ustavil kje, sicer je pa bilo vse prazno. Padla je potem noč, temna, ko ne vidiš niti za ped pred nosom. Umirilo se je vse: oblaki so viseli daleč okoli prav do bližnjih gričev in se valili proti vzhodu in novi so za njimi prihajali bogve odkod. Dihalo je vse v svežem zraku, kot prenovljeno v dežju. Reka se je slišala v dolini, kako je bila narastla, pri mlinih je drla čez jezove in kolesa in je mogočno šumela, daleč se je slišal njen veseli šum. Z dreves je kapalo na tla v debelih kapljah.

Šel sem po cesti, a ceste se ni videlo. Dež je bil prenehal in v oblakih se je včasih

na dolgo zabliskalo. Blato je bilo veliko, in lahko bi bil zašel na polje, ko bi mi ne bila znana okolica. Niti ene luči ni bilo videti nikjer, da bi se reklo: tam je vas... Počasno, slabotno grmenje se je začulo zdalečdaleč, kot da se je začulo onkraj nebes na vzhodu in šlo po celem nebu naokrog.

Šel sem tako in sem zadel ob nekaj trdega. Mislil sem, da sem zašel v ograjo. Šel sem naravnost, nisem se spomnil, da bi bil tu ovinek, in čudno se mi je zdelo, kako bi bil zašel v ograjo. Prijel sem, in ni bila ograja. Zasvetilo se je zopet med oblaki, daljni blisk je pretrgal za trenotek temo, in sem videl, da stoji pred menoj voz. Zavožen je bil ravno čez pot in je zaprl celo cesto.

Tema je nastala po blisku in se ni videlo, kaj je na vozu.

Posegel sem na voz in dotipal sem slamo. V njej je ležalo nekaj, vreča ali kaj; vse je bilo docela premočeno, menda je stalo že dolgo na dežju. Želel sem, da bi se zopet zabliskalo, počasi, nadolgo, da bi videl, če je človek na vozu. Šel sem ob vozu k sprednjemu koncu. Prijel sem za ročico in posegel na voz... Nekdo je sedel na vozu. Prižgal sem žveplenko in pogledal, kaj je. Konj je stal pred vozom, glavo je imel nizko in gobec je molil v deteljo na njivo. Stal je nepremično, kot da dremlje. Zašel je bil že precej daleč v njivo, in dalje mu je zabranil kol, ki so se obenj zapletle verige in vajeti, da se je ustavil. Stegoval se je po travi in stal leno, komat prav na glavi in vajeti zamotane.

Žveplenka je ugasnila, videlo se ni več. Hotel sem pogledati na voz. Zabliskalo se je, počasi, kot žugajoče - preteče, in se za-

svetilo po celi okolici. V tem trenutku se je videlo vse. Voznik je dremal na vozu, glava je bila zlezla med kolena, klobuka ni bilo na glavi, bič je slonel v naročju, in dremal je menda tako. Blisk je izginil in čez čas je zagrmelo nadolgo, počasi...

„He, he!“ sem zavpil.

Vse je bilo tiho, le konj je hotel dvigniti glavo, in verige pri komatu so zarožljale.

„Kako si pa zavozil ravno čez cesto“, sem vpil vozniku in ga stresnil za koleno. Nekdo je zamrmral na vozu.

„Ali slišiš, héj?“ sem mu kričal glasneje.

„Kaj pa je? Daj mir...“ se je oglasil pijan glas, jezno-sirovo in prešel v nerazločno mrmranje.

„Hé, ali ne čutiš, da stojiš na dežju?“

„Kaj tebi mar, pusti me, zavozil je, pa naj ima!“ je mrmral isti glas nevoljno.

„Pa stojiš čez cesto in konj se je zapletel.“

„Naj se, kaj meni mar. Kaj je pa tako neumen. Naj pa stoji!“

„Na dežju vender ne boš prenočeval!“

„A, naj! Konj se opere in voz, kaj tebi mar“, je odgovarjal glas ravnodušno.

„Pelji domov, kaj boš stal, saj vidiš, da je noč, lahko se zgodi nesreča.“

„Ajá, kakšna neki? Saj sem doma, kaj pa hudiča češ, da mi ne daš miru!“

„Stojiš ravno čez cesto, nihče ne more naprej. Naj pride voznik, te zvrne. Celo cesto si zaprl.“

„A, naj. Se bo že izognil, kdor bo hotel, če ne, naj pa naprej pelja. Zavozil je tako, pa naj ima sedaj.“

„Lehko pride orožnik...“ Mislil sem, da se bo ustrašil vsaj tega.

„Naj pride, Saj lahko bajto proda, vsaj baba ne bo vpila...“ Nekaj se je zgenilo na vozu.

Zabliskalo se je, počasi, na dolgo, polagoma... Videlo se je, kako se dviga glava izmed kolen in gleda nemirno okoli.

„Nu, ali vidiš, da stojiš v sredi polja, v dežju?“ sem mu rekel.

„Saj se nič ne vidi. Kam naj pa vozim, če ne vidim? Pa ne rečem, da ne bi znal

domov, pa je zavozil vražji konj. Detelja ga je zmotila. Pretepem ga zato doma.“

„Odkod ste?“

„Jaz sem — kaj tebi to mar...“

„Jaz Vam pomorem naprej...“

Molčal je in nekaj mrmral.

„Kje je pa Mikec?“

„Kdo?“

„E, nič. Z menoj se je peljal, zadaj je ležal...“

Videlo se je, da neče izdati imen, kot da se boji, da ni kdo, ki bi ga naznanil.

Nekaj se je premikalo na vozu, a videl nisem, kaj.

„Kje so pa vajeti?“

Kip F. Tončiča.

Sv. Anton puščavnik.

Konj je prestrašen cuknil nazaj. Takrat je palo v blato in oškropilo me je prav v obraz. Obrisal sem se in prižgal žveplenko. Ležal je ob vozu v blatu in se pobiral nerodno.

„Zdaj pa imaš! Ali me ne moreš pustiti!“ je godrnjal in gledal, kdo sem. Vstal je in šel v deteljo brisat roke. Nekoliko se je v tem streznil. Konj je stal in čakal, kaj bo. Začulo se je rožljanje verig pri komatu. Dvakrat je sunil konja s čevljem v vamp, da je konj skakal prestrašen.

„Ehá“, je zakričal jezno in menda razmotaval komat od ojesa in od kola, kamor so se bile zapletle vajeti.

Posvetil sem mu in ni rekel nič. Ozrl se je in nekaj zamrmral. Popravil je srečno komat, z vajeti je šel proti vozu, skočil nanj, potegnil in zapodil: Hiii . . .

No, nikamor ni šlo . . .

„Če me mislite naznaniti“, je rekel, „je bolje, da greste, ne bojim se nikogar . . .“

Smejal sem se njegovemu strahu, ki je menda precej pripomogel, da se je streznil.

„Hotel sem Vas le spraviti domov“, sem rekel mirno. Zanimiv se mi je zdel.

„Potem ste pa dober človek in tudi na voz lahko sedete, če hočete. Zakaj pa ne gre naprej?“

Lezel je zopet z voza.

Od zahoda so se bili vzdignili oblaki in videl se je lep, svetel pas med njimi in med griči. To je razsvetlilo okolico toliko, da se je vsaj razločilo.

„No, saj se bo še zjasnilo“, je rekel in ogledoval okoli konja pri komatu.

„Sem vedel“, je pravil, „le sedite na voz, čeprav je mokro.“

„Kam pa greste, na katero stran?“ sem vprašal.

„Jaz sem Voljka iz Zavrha, v Zavrh grem.“

„Torej imava isto pot.“

„Kar sedite, kamor hočete. Bolje je še na vozu, kot v blatu“, je govoril in se posmejal.

„Sem vedel“, je nadaljeval, „vselej mi naredi kaj takega ta trot . . .“

„Kdo?“

Zlezel sem na voz, vse je bilo mokro. Del sem slame na desko in sedel. Voz se je začel pomikati najprej nazaj: nerodna sta bila oba, gospodar in konj. Videle so se v tisti svetlobi vode po kolesnicah, in to je kazalo cesto. Z velikim vpitjem je zapeljal nazadnje voz na cesto in pogladil konja: „No, no, Lucek“, je rekel, „malo sem te sunil; kaj si pa zašel v deteljo? Vrag te moti. Doma bi dobil boljše in več. Voljka ima še zunaj dovolj, da ni treba drugod iskati. Vem, da je vsega kriv ta tepec, ker

mi vselej kaj naredi. Se komata ne zna zapeti, pa je za hlapca pri gostilni, nadloga nadležna. Človek mu dá piti, češ, naj bo, revež je, potem pa naredi tako in ne zapne, ko napreže.“ Gladil je cel čas konja in prišel tako do voza. Zlezel je počasi na voz ter pognal.

„Klobuka ni“, je mrmral, „menda je kje na vozu, se bo že doma našel, če ne, pride pa jutri kdo sem ponj. Morda sem ga pustil v gostilni. Jaz poznam ljudi. Vidite, kaj mi naredi. Cel čas sem vozil tako nerodno, in dež je lil kot iz škafa. Kaj sem vedel, zakaj gre tako nerodno. Skakal je konj, vajeti sem mu pustil in podil sem v dir. Nerodno je šlo, pa zakaj? Kaj sem jaz kriv? Janezu sem dal par požirkov — dam vsakemu, tudi Vam bi sedaj dal, ko bi imel tu. Sicer lahko ustavimo po poti, pod klancem je gostilna. Za hlapca je Janez. Pa sem mu dal par kozarcev. Miha mi ni menda niti nakrmil konja in komata ni zapel, zato je šlo tako nerodno. Vedno sem mislil, kaj je. Tu smo obstali. Konj je bil lačen in je zašel v deteljo. Jaz sem bil zaspan, Mikec je pa tudi samo za nadlego . . .“

„Kje pa je Mikec?“

„Tu zadaj se pelje na vozu, če ni že doli padel. On se mi skoraj vselej izgubi, kedar ga peljem domov. Zadaj se vleže in po poti ga zmanjka. Vozim domov, pripeljem domov: „Mikca sem pripeljal“, pravim — in Mikca ni na vozu. Med potjo ga zmanjka. Zato pravim, da je za samo sitnost.“

Stegnil se je nazaj in potipal na voz . . . Dolgo se je stegoval, kajti voz je bil dolg.

„Aha, še je na vozu, dotipal sem lase: spi kot bi ga ubil. Kedar se napije, spi vselej tako.“

Pogledal sem nazaj, videlo se je nekaj črnega na vozu . . . Zabliskalo se je nadolgo, kot bi šiniło božje oko, pravijo, in sem videl na vozu veliko človeško telo, kjer sem prej mislil, da leži vreča,

„No, vselej tako spi. Zaspri že za mizo. Spravi ga potem na voz in ga pelji domov. Če ga ne pripeljem, se pride kregat njegova

baba, če ga pripeljem, se jezi moja baba, čisto po nepotrebnem. Zato je še najbolje, kedar ga izgubim. Drugi dan pride domov z malo razbitim obrazom. Doma polovi kuretino in proda, da zapije. Tak je ta Mikec. Včasih dela trdo štirinajst dni. Nimate ga boljšega delavca, kot je Mikec. Močan je za tri in zna vse ter je vesten pri delu. Pa ga prime tista žilica in pije štirinajst dni in tepe doma babo. Jaz je ne tepem. Niti prsta ne položim nanjo. Božji dar je žena. Včasih ima tudi ona prav. Tepel sem jo samo enkrat . . .“

Udaril je z bičem po konju in voz je ropotal nerodno po blatni cesti. Od koles je škropilo . . . „Vidite, kako zdaj gre. Lucek je dober konj. Sunil sem ga, in zdaj mi je žal. Detelja ga je zmotila. Žival hoče svoje. Morda je niti napojil ni in nazadnje ji še komata ne zapne. Vselej mi kaj takega napravi. Ko bi ga imel seboj, bi ga z bičem, tako pa se človek potolaži, preden ga zopet vidi. Malo pijani smo bili danes, pa nič ne de.“

„Kje pa ste bili?“ sem vprašal.

„Drva sem peljal. Imam jih še nekaj sežnje, če veste za kupca, mu lahko poveste: lepa, bukova drva, po šest jih dam, nič grčava. Boljša so kot gabrova. Lepo se koljejo. Če jih kupite, mi daste lahko aro, pripeljem jih Vam jutri, kamor hočete. Vidite, moja stara bo hotela denar, pa ta prekleti mlinar . . .“

„Kaj je ž njim?“

„Drv ne potrebujete?“

„Ne.“

„No, to je vseeno, lahko se prodajo vsak dan. No, vidite, prodal sem drva in ustavil sem v gostilni. Mikec je bil notri in je bil že ob poslednji groš. Baba mi je vrgla doma dve vreči žita na voz, češ, zapelji mimo grede k mlinu, pa oddaj. Lehko bi bil šel po spodnji cesti, lepša je, ampak daljša. Pa je bil mlinar z Mikcem. Od vruga je ta mlinar. Merice jemlje največ. Nazadnje naloži vse v culo, prinese v vas in proda, potem pa zapije.

Pa mu pravim:

— K tebi sem namenjen, France.

— Prav, pravi, — bova šla pa vkup, se bomo peljali. — Pa smo sedli in pili. Dober jezik ima in zdaj vem, da smo zapili vse. Ni mi za tisto, samo da bi ona ponoči žepov ne pregledala. Kriči potem in to je neprijetno zaradi drugih. Mislijo, bogve kaj da je. Za vreče ne vem, kje so. Mikec in mlinar sta se stepla in Mikec ga je prijel ter ga nesel v listnico. Hudega, vem, da mu ni naredil, ker Mikec ni hudoben človek; vrgel pa vem, da ga je kot snop ob tla. Siten je bil mlinar. In ko smo napregli, se niti spomnil nisem na tiste vreče. Kaj jih pa daje z menoj! Lehko bi jih bili peljali otroci v kolcah, ali pa naj bi bila nesla ona zvečer. Kdo more na vse misliti? Zdaj res ne vem, ali so zadaj, ali jih je zbrcal Mikec z voza, ali pa so same popadale doli. Se bodo že našle, doma na vozu, ali pa jutri. Za klobuk mi je več. Grdo je, če se pride brez klobuka domov, za fanta je to grdo, če mu ga zrežejo fantje, pa za nas je tudi grdo. Pa si pomagaj! Menda sem bil zadremal. Daleč ne more biti klobuk, najbrže je na vozu. Kaj moreš videti v taki noči? Dopoldne je bilo lepo, ko sem šel od doma. Sicer je bilo dela; nekaj smo že pristorili. Da je tako, da je zmiraj potreba denarja. — Pelji, pelji, je rekla ona — za mence bo treba pripraviti. Vse stane gospodarja. Gospodar je največi revež. Vsi: daj, daj, daj, pa nihče ne vpraša, kje vzemi. Kaj baba ve? Pogosti delavce, ti pa plačaj. Zato sem peljal drva; dobro je, za kar se vzame denar, da se le vjame krajcar. Sicer ni sile. Imam še pleče od lanskega leta. Dopoldne sem peljal, je bilo lepo. Kdo je pa mislil, da bo tako zvečer? Vlilo se je in noč se je storila. Kaj boš čakal, ko ne bo bolje! Napregel je Janez, komata ni zapel, muha pijana, in Mikec je zlezal na voz. Kdo se je spomnil na vreče? Zapodil sem in šlo je nerodno. Morda se mi je tudi samo tako zdelo. Sempatja je šlo, pa sem mislil, da sem malo pijan, saj veste, kako je takrat s človekom. Lehko je, da so popadale vreče. Enkrat, se spomnim, da smo zašli v ježo. Postrani je šlo, pa je konj sam zopet

izpeljal. Vsega je kriv Janez, ker ni zapel komata, pa je vleklo konja na stran in ga je v prsi tiščalo. Jaz pa nisem mogel vedeti, zakaj gre tako nerodno. Pa taka črna noč! Kaj vem, odkod je vrag prinesel tiste sanje. Zaspal sem menda in sem sanjal, kot da sem doma. Z babo sva se kregala, kot vselej, kedar pridem tako domov. Ni napačna ženska, ne rečem nič. Včasih ima ona prav. Tepel sem jo samo enkrat. Mikec jo zmiraj bije. Zato se mi je sanjalo, da sva se sporekla zaradi vreč. Ko je človek malo zmoten od pijače, se tako hoče spati. Tudi zdravo je, pravijo. Spustil sem vajeti, kajti konj je vajen te ceste. Zato me je zmotilo, da sem zaspal. Kdo je vedel, kaj se godi? Kaj se mi je sanjalo, da smo se ustavili? Ko ne bi bil Mikec za samo nadlego, bi on pomagal, da bi šlo naprej. Pa zaspaj na vozu brez skrbi, češ, bomo že prišli domov, če hočejo, če ne, pa ne. Njemu je seveda vseeno, če pride domov ali ne. Samo babo ima doma. Jaz imam otroke. Zato je on slaba družčina; skrbi zanj, morda ga celo izgubiš, in doma se jezita obe babi, moja in njegova. Vsega je kriv Janez — drugič mu ne dam niti kapljice, lenuhu takemu. Lačen je bil konj in je šel v deteljo, sicer bi šel naravnost domov. Zmočili smo se tudi popolnoma. Mikec mora biti popolnoma moker v slami, pa nič ne čuti. Je zelo neobčutljiv. Spi kot bi ga ubil. Tudi če bi pal z voza, ne čuti nič, niti se ne prebudi. Ko se ne bi bil stepel z mlinarjem — očital mu je nekaj zaradi moke, neumnost je bila, pa sta se — bi bili ostali v gostilni dosedaj. Pa je ta Smolnik, gostilničar tak: dokler daješ za pijačo, da imaš denar, je vse prav, velik prijatelj ti je; ko pa nimaš denarja in se kaj motoviliš, pa pojdi. Zato so nas spravili naprej. Vem, kako je bilo tema. — Boš že prišel, je rekel in udaril konja. Zdaj se spomnim. Nikoli več ne grem k Smolniku. Taki so ljudje. Ali je treba, da smo tako mokri? Tudi umazan sem, ker sem pal v blato. Baba bo vpila. Jutri me lahko opere; sicer je pa vseeno. Dobro, da ste me poklicali. Lehko bi mi bil kdo prevrnil voz, Mikec bi spal tudi v blatu,

in ko je človek pijan, je pač tako. Sicer nisem pijan. Prej sem bil malo. Tudi nesreča bi se bila lahko zgodila. Morda bi bila spala celo noč. Prej sem se razjezil na Vas, zdaj vidim, da ste dober človek. Tudi bal sem se. Ljudje so hudobni. Morda bi bil kdo naznanil, in imel bi pota, sitnosti in stroške. Zelo nerad imam opraviti z gosposko. Sicer so vsega drugi krivi, trpel bi pa le jaz. Kaj bi hotel vedeti Janez? Rekel bi, da je zapel in se je po poti odpelo. Pa naredi vselej kaj takega. Tudi Mikca ne bi prijeli. Vse bi bilo nad menoj. Človek ima itak že doma dovolj sitnosti . . .“

Konj je začel iti počasi. Na zahodu so se boljbolj vzdigovali oblaki nad daljnim robom, in vedno večji je bil pas med gorami in oblaki. Polje je ležalo okrog in cesta je peljala po polju.

„Tu je že moja njiva“, je rekel ponosno. „Kupil sem jo, ko sem se oženil. Nič ni s kmetijo. Zdaj se kesam. Denarja zmanjkuje! Kedar ne bo šlo dalje, bom vzel denar in šel v Ameriko, tam, pravijo, je dobro. Sosed moj Kosimec je poslal že nekaj sto. Vsak si opomore. Človek se včasih napije od žalosti in skrbi. Vse je nad njim, pa vzemi, če imaš kje. Slabo je s kmetijo in, če si kdaj privoščiš kozarec, je tako. Gospôdi je dobro. Živi od kmeta in nima skrbi . . .“

Pokazali sta se dve lučki.

„Tam je gostilna. Lehko ustavimo. Mikec spi; prav, ker nima denarja. Če hočete, zapeljem tja. No, kaj voziš tako nerodno, Lucek . . .“

Zadeli smo ob nekaj kamenja in voz je šel po strani.

„Morda se je odpelo. Nisem videl, ko sem zapenjal. Od vraga je taka noč. Kdo bi si mislil.“ Potegnil je in prišli smo zopet na ravno cesto.

„Ali ti je zopet dišalo v deteljo“, je rekel, in udaril po konju z bičem, da je zletel . . .

„Ni napačen konj to, dobra živalca je. Ni da bi bil brez njega pri hiši. Vedno se ž njim zasluži. Tudi pristori se mnogo. Zamenjal sem bil. Dve kravici sem dal in sem dobil konja in petnajst pridala. Dobro kup-

čijo sem naredil. Takrat sva tudi pila z Mikcem. Vesel sem bil. Mikec se je peljal z menoj — no, doma ga ni bilo na vozu; drugo jutro je prišel s sejmarji. Doma se je ona jezila. „Dve kravi“, je rekla, „za tega konjička...“ Prej nisem imel konja. Jezila se je in vpila. Takrat sem jo udaril, prvič in zadnjič. Ni imela prav, kajti slabi kravici sta bili, in vsi so rekli, da sem naredil dobro kupčijo. Zdaj je že dolgo pri hiši. — Zopet si se napil — je rekla. Tega jaz ne morem. Zato sem jo. Tudi pijan sem bil in vesel. Hotela je oditi. Vzela je otroke in šla jokati na vas. Vse so jo hujskale: Pojdi, pojdi, pusti ga, kaj te bo pretepal. Jaz se nisem zmenil. Čimbolj žensko pri miru pustiš, bolje je. Spal sem celo noč in zjutraj je ona že kuhala. Nisem grd človek. Vedel sem, da ni bilo vse prav. Dal sem ji prijazno besedo, in sem šel gledat konja. Morda so me res malo ogoljufali za takrat. A zdaj je lepa živalca. — Ne bodi, ne bodi, — sem ji dejal, — nisem mislil. Kaj je treba, da ljudje govoré o nas! Zjokala se je v kotu natihoma in potem sva bila dobra... Rada ima sedaj konja kot jaz. Dobra žena je, saj jo lahko vidite. Hi Lucek...“

Pognal je v dir...

„Ali zapeljem?“

„Ne“, sem odgovoril.

„Imate prav.“ Udaril je po konju.

Noč se je jasnila. Vzhod je bil popolnoma črn, a na zahodu se je svetilo nebo, da se je videla pokrajina.

„Pijanec, vidite, je reva. Jaz nisem pijanec, a pride taka priložnost in te zmoti. Tudi je prijetno, ko se iznebiš skrbi. Otrok imam četvero in nekaj dolgov. Vsakdo ima dolgove, pred Bogom in pred ljudmi. Zmiraj več je dolgov in nobeno leto si ne opomoreš, da bi plačal, kar si se lani zadolžil. Kot bi bilo zakleto, vsako leto zmanjka, in dolgov je zmiraj več. Pravijo, da jih ima še cesar. Meni je to vseeno, ampak skrbi so. Kje pa vzemi! Za drva? Drva te stanejo... Prodaj gozd, če je še mlad! Žito ne vrže nič. Kar kupimo, je drago, kar prodamo, moramo prodati po ceni. Družina stane — raztrgani

ne smejo biti. Trpi in skrbi za vse. Tudi ona dosti skrbi, zato jo imam rad. Je dobra žena. Pa pijanec, pravim, to je reva. Poglejte, kako spi Mikec. No, on ne čuti nič. Mlinarja je vrgel v listnico, vem, da ga ni položil. Videc nima jezika, pa zakaj? No, napil se je in je šel po vasi. Srečal je Godiča. — Pojdi se metat z menoj, Godič, je rekel. Smejale se je Godič in šel naprej. Srečal je Videc drugega. Zopet: Pojdi se z menoj... In komaj je stal na nogah. In je srečal fanta mladega. — Pojdi se, fant, če si zakaj, boš videl, kako zna metati Videc... Nihče ni šel, ker je bil Videc pijan. Prišel je domov pred hlev. Pes je ležal tam. S psom se je hotel. Pameten je bil pes in mu ni hotel nič ter je potrpel vse. Videc mu je pokazal jezik. Šavs, pes mu je odgriznil jezik. Takoj je bil trezen. Zdaj težko govori. Reva je pijanec.“

Zasvetila so se okna, in vas je ležala pred nami, slamnate strehe, bele hiše med drevjem.

Voznik je z roko omival blato strani.

„No, zdaj naj bi šel dež, bi vse opral. Premočen sem do kože. Tudi ona se bo jezila... „Hej, Mikec“, je vpil in udaril po vozu z bičem. Slišalo se je, kako je palo po napetem hrbtu. „Ni se izgubil danes, še je na vozu“, je rekel, „rajši bi, da gre prej z voza, če ne, ona takoj ve, da sem bil ž njim, in se jezi, ker ve, da moram plačati zanj. Zato je bolje, da ne ve, da je bil z menoj. Če rečem, da sem ga pobral na cesti, mi ne verjame. No, on spi, kot bi ga ubil. Niti zbuditi ga človek ne more zlepa.“

Udaril je z vso močjo po vozu in priletelo je po zmočeni obleki. Nekdo je zagodrnjal zadaj. „Vstani, Mikec“, je rekel, „doma smo...“ Mikec je zagodrnjal nejevoljen, in slišalo se je, kako se je prevalil na drugo stran. „Zvalil bi ga z voza in bi se niti ne prebudil, a pijanec je reva, potrpeti moraš ž njim.“

Zavili smo med kočje v vas.

„Ona bo vesela, da boste Vi z menoj. Bolje je, da stopite naprej v hišo. Sicer je vseeno. Kričala bi in ljudje izvedó. Lepše je, da je mir. Kar je, je. Klobuk ko bi vsaj

imel. Vzel bi ga Mikcu, pa on ga nima nikdar. Ima nekako kapo, da je niti izgubiti ne more. Vsak jo pozna, in če jo kje izgubi, jo prinesó domov. No, tu smo doma, ta hiša —“

Prijazna hiša je stala ob cesti. Luč je bila v njej.

„Še svetijo“, je rekel, „menda me čakajo. Eha...“

Voz je obstal pred hišo. Od kapa je teklo. Voznik je stopil pod kap in se začel umivati po srajci.

Na pragu ni bilo nikogar. Čez čas se je prikazala v vežo luč, mlada žena je stopila na prag.

„Dober večer“, je rekel Voljka in začel izprezati konja. „Popolnoma smo mokri. Vjelo nas je. Zapeljal sem pod kozolec ob poti, pa kaj boš, ko tako lije. Še umazan sem po vrhu...“

Par otrok je prišlo na prag.

Žena me je pogledala.

„Gospoda sem pripeljal seboj. V največjem blatu je šel. Tako je sedaj pod jesen.“ Čisto resno je govoril.

„Vstopite v hišo“, mu je rekla.

On je izpregel konja.

„Kako je moker konj“, je rekla ona, „kar kadi se iz njega.“

„Kaj ne bo, taka pot, pa dež. Kam bi ga del. Pod kozolcem smo stali, pa je lilo, kot iz škafa.“

„Kaj te pa tako dolgo ni bilo? Že z jutro smo te čakali. Še dopoldne si šel.“

„Pri mlinu sem se zamudil, pa pri Smolniku smo malo ustavili; težka so bila drva.“

„Saj sem vedela“, je rekla žena. „Daj, ogrni konja s kocem! Vselej je tako. Kje imaš pa klobuk?“

„E, kaj boš...“ je rekel on in odgnal konja.

Posvetila je na voz...

„Saj sem vedela, da je bil z Mikcem.“ Mikec je ležal vznak in iz njega se je kadilo. Bil je velikanski človek. Spal je dobro čisto na deski. Vreča je bila ob njem. „Tudi žito je še tu, gotovo ni bil v mlinu“, je rekla. „Ah, vstani Mikec!“

Mikec se je prebudil in zagodrnjal leno.

„Vstani...“, je rekla še enkrat in mu posvetila v obraz. Lice je bilo tolsto, polno in brke velike, oči zabrenkle in voda je stala po vseh razah.

„Ti pijanci!“ je vzdihnila žena.

A Mikec je pogledal z malimi očmi. Premaknil se je in začel vstajati...

„Pojdimo v hišo“, je rekla in posvetila v vežo.

Vstopil sem v prijazno sobo. Pri peči se je tiščalo četvero otrok, drug ob drugem, gledali so nezaupno, boječe...

Postavila je luč na mizo in sedla k peči.

„Sedite; borno imamo“, je rekla. Njen obraz je bil prijazen, lepo okrogel in za njena leta še lep. Oblečena je bila čedno in tudi po hiši je bilo lepo.

„Razvlečeno imamo“, je rekla, „ni časa pospravljati, imamo dosti dela zunaj. Pa še on gre tako...“

Nejevolja je šinila preko njenega obraza, in kot da jo je sram, da ima takega moža.

„On sicer ne pije, zmotijo ga“, je rekla.

On je prišel v sobo.

„Kako si moker“, je vzkliknila prestrašena, „daj se no preobleči!“

Potegnil je kamizolo s peči in se ogrnil.

„To je jesensko vreme“, je rekel, „obrnilo se je, in je drugače.“

„Kje imaš pa klobuk?“ je vprašala...

„Menda je na vozu.“

„Pa v mlinu tudi nisi bil.“

„Kdo pravi, da ne?“

„Večja vreča je še na vozu.“

„Je pa doli ni vzel. Saj je ves zmešan ta mlinar. Bodo pa jutri otroci peljali.“

„Vse zmočeno žito je, treba ga bo sušiti.“

„Temu nisem jaz kriv. Kaj sem hotel pokriti drugo, ko sem bil sam brez strehe. Vreme je tako.“

„No, ali si kaj večerjal?“ ga je vprašala prijazno.

„Nič. Tudi lačen nisem.“

„Naredim vama torej, kar hočeta.“

Zahvalil sem se in sem vstal.

„Vsaj kruha vzemite“, je rekla in prinesla lep hlebec na mizo.

V veži so se začuli počasni, težki, negotovi koraki. Visok glas je pel nekako:

Pa visoka je gora
pa še višji je klan'c ...
kdaj bo pa prišel
moj zavber gorjan'c ...

Obstal je na pragu in otroci so se mu zasmejali. Ona ga ni pogledala. Lilo je od njega.

„Pojdi pa domov, Mikec“, mu je rekel Voljka.

„Saj grem, samo, da si me pripeljal.“ Kapo je imel na glavi in obleka se je držala telesa. Samo hlače je imel in srajco. Potrkal se je na široke prsi, obrnil se in odšel prepevaje.

„Kaj hodiš s tem in piješ?“ je rekla ona prijazno možu.

„Kaj hočeš? Pijan je bil pri Smolniku. Bogve kaj je zopet ukradel babi, da je dobil denar. Otroci mu nagajajo, in ko je pijan, ga vržejo vun. Sosed je, in kaj mu hočeš, ko ga zmoti pijača.“

— Dobri ljudje, sem pomislil, hm, kakšen je naš človek!

„Jaz bi Vas peljal s sosedovim kolesljem“, se je ponudil Voljka.

„Ne, hvala, pojdem peš.“

„Počakajte, preobleče se in Vas pelje“, je rekla ona. Videl sem konec in sem bil zadovoljen.

Poslovil sem se in sem stopil v temno noč. No, ni bilo tako tema. Cel zapad je bil že svetel in razločno se je videlo, kako bežé oblaki za gore. Stopal sem po vasi in mislil.

Iz neke kočice se je čul ženski jok in vpitje na pomaganje. Dva vaščana sta hitela pod okno.

„Mikec zopet bije...“, je rekel prvi.

„Kaj ga pa zmerja, prav ji je —“, je rekel drugi.

Odprla so se tam vrata in majhna ženska postava je z jokom zbežala vun. V koči se je začulo petje, pa je takoj utihnilo ...

Šel sem počasi po poti. Z drevja je kapalo v debelih kapljah. Mirno je bilo v vasi in po okolici. Zmiraj bolj se je jasnilo in prijetna je bila noč. Šumelo je po jarkih, kjer so tekle narastle vodice. Prijetna noč.

Hodil sem tako in premišljeval zavoženi voz in te ljudi. In ne moreš, da ne bi pomislil, kako je potem s klobukom, z denarjem, z žitom in z vsem, kar morda človeku niti na misel ne pride ...

ANTON MEDVED:

OB STUDENCU.

Nagli studenec,
kaj govoré
tvoji mi vali?
Leta bežé,
ginejo sanje
kakor meglé.

Jelša samotna,
kaj šepeta
tvojih peres mi
družba polglasna?
Puščajo sanje
sled le solza.

Molči, studenec!
S šumom peres
kaj pritrjuješ,
jelša, mu vmes?
Bridko ah čutim,
sam, da je res.

